

3. Izmailova, K.V. (2003), *Suchasni tehnologii finansovogo analizu* [Modern technology of financial analysis], The interregional Academy of personnel management, Kyiv, Ukraine.
4. Lasarishina, I.D. (2006), *Ekonomicheskii analiz: teoriya, metodologiya, praktika* [Economic analysis: theory, methodology, and practice], monograph, Ternopil, Ukraine.
5. Gylka, U.L. (2011), "Reasoning of choice of methods of analysis of financial and economic activity of the telecommunications companies to manage their competitiveness", Thesis abstract for Cand. Sc. (Economic), 08.00.04, State University of information and telecommunication technologies, Kyiv, Ukraine.
6. Shvydanenko, G.O. and Oleksiuk, O.I. (2002), *Suchasna tehnologija diagnostyky finansovo-ekonomichnoi dijalnosti pidpryemstva* [Modern technology for the diagnostics of financial and economic activity of the enterprise], KNEU, Kyiv, Ukraine.
7. Blank, I.A. (2003), *Upravlenie finansovoi stabilizatsiey predpriyatija* [Management of financial stabilization of the company], Elga, Kyiv, Ukraine.
8. Verkhoglyadova, N.I. (2003), *Finansovyi analiz subektiv gosподarskoi dijalnosti promyslovykh pidpryemstv* [Financial analysis of subjects of business activity of industrial enterprises], Science and education, Dnepropetrovsk, Ukraine.
9. Kostyrko, L.A. (2008), *Diagnostika potencyala finansovo-ekonomicheskoi ustoichivosti predpriyatija* [Diagnostics of potential financial and economic stability of the enterprise], monograph, The Factor of the East-Ukrainian national University named. V.L. Dalia, Kharkov, Ukraine.
10. Vashchenko, L.O. and Sukharev, P.M. (2007), *Analiz finansovogo stanu pidpryemstva: informatsiine ta metodychne zabezpechennja* [Analysis of the financial state of enterprises: information and methodological support], Weber, (Donetsk branch), Donetsk, Ukraine.
11. Lahtionova, L.A. (2001), *Finansovyi analiz subektiv gosподarjuvannja* [Financial analysis of business entities], KNEU, Kyiv, Ukraine.
12. Helfert, E. (1996), *Tehnologija finansovogo analizu* [Technique of financial analysis], Translated by Dolgov, L.E., Audit, Moscow, Russia.
13. Tereschenko, O.O. (2003), *Finansova dijalnist subektiv gosподarjuvannja* [Financial activity of business entities], KNEU, Kyiv, Ukraine.
14. Voronkova, A.E., Wiczerkowski, S., Voronkov, D.K., Kalyuzhnaya, N.G., Korenev, E.N. and Magura, I.C. (2008), *Diagnostyka stanu pidpryemstva: teoriya i praktyka* [Diagnostics of the enterprise state: theory and practice], monograph, Kharkov, Ukraine.
15. Tsal-Tsalko, Y.C. (2004), *Statystychnyi analiz finansovoi zvintnosti: teoriya, praktyka ta interpretacija* [Statistical analysis of financial statements: theory, practice and interpretation], monograph, GGTU, Zhytomyr, Ukraine.

УДК 338.45:622:005.412(477)

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Северина С.В., асистент

*Запорізький національний університет
Україна, 69000, Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

sev.s@inbox.ru

У статті досліджено та проаналізовано економічний стан та експортний потенціал машинобудівної галузі України, визначено головні тенденції її розвитку. Встановлено, які види продукції користуються найбільшим попитом на зовнішніх ринках, проаналізовано товарну структуру зовнішньої торгівлі України. Досліджено ринки збуту вітчизняної продукції та проведено оцінку їх вагомості для машинобудівної галузі. Визначено основні проблеми та перешкоди на шляху покращення та підвищення експортного потенціалу підприємств машинобудування. Обґрунтовано необхідність проведення докорінних реформ щодо реагування на потреби ринку та зміни зовнішньої кон'юнктури, вирішення яких є необхідною умовою відновлення здатності підприємств машинобудування генерувати прибуток. Запропоновано основні методи та шляхи їх подолання. Встановлено, що особливий вплив на розвиток

галузі, останнім часом, мають не внутрішні, а зовнішні фактори. Наведено перелік заходів, впровадження яких сприяло б вирішенню наявних проблем та дозволило б машинобудівним підприємствам вийти на якісно новий рівень розвитку. Також у статті проаналізовано основні перспективи подальшого зростання та напрямки діяльності, за рахунок яких можна було б досягти позитивних змін в економіці в цілому. У статті виділено чинники, за рахунок яких формується експортний потенціал підприємств машинобудівної галузі України, а також визначено, які зміни необхідно впровадити, для того, щоб ці фактори сприяли розвитку зовнішніх відносин України. Наведено перелік позитивних тенденцій у розвитку машинобудівних підприємств, збереження яких сприятиме подальшому зростанню експортного потенціалу країни.

Ключові слова: аналіз, тенденції розвитку, промисловість, машинобудування, машинобудівні підприємства, експорт, експортний потенціал, проблеми.

Северина С.В. РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА МАШИНОСТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ / *Запорожский национальный университет, Украина*

В статье исследованы и проанализированы экономическое положение и экспортный потенциал машиностроительной отрасли Украины, определены основные тенденции ее развития. Установлено, какие виды продукции пользуются наибольшим спросом на внешних рынках, проанализирована товарная структура внешней торговли Украины. Исследованы рынки сбыта отечественной продукции и проведена оценка их значимости для машиностроительной отрасли. Определены основные проблемы и препятствия на пути улучшения и повышения экспортного потенциала предприятий машиностроения. Обоснована необходимость проведения коренных реформ по реагированию на потребности рынка и изменение внешней конъюнктуры, решение которых является необходимым условием восстановления способности предприятий машиностроения генерировать прибыль. Предложены основные методы и пути их преодоления. Установлено, что особое влияние на развитие отрасли в последнее время имеют не внутренние, а внешние факторы. Приведен перечень мероприятий, внедрение которых способствовало бы решению имеющихся проблем и позволило бы машиностроительным предприятиям выйти на качественно новый уровень развития. Также в статье проанализированы основные перспективы дальнейшего роста и направления деятельности, за счет которых можно было бы добиться положительных изменений в экономике в целом. В статье выделены факторы, за счет которых формируется экспортный потенциал предприятий машиностроительной отрасли Украины, а также определены изменения, которые необходимо внедрить для того, чтобы эти факторы способствовали развитию внешних отношений Украины. Приведен перечень положительных тенденций в развитии машиностроительных предприятий, сохранение которых будет способствовать дальнейшему росту экспортного потенциала страны.

Severyna S.V. DEVELOPMENT ECONOMIC POTENTIAL ENGINEERING INDUSTRIES UKRAINE / *Zaporizhzhya National University, Ukraine*

This article explores and analyzes the economic situation and the export potential of Ukraine machine-building industry, identifies the key trends of development. Established products are most in demand in foreign markets, analyzes of goods traded abroad Ukraine. Studied markets for its products and evaluated their importance for the engineering industry. The main problems and obstacles to improve and increase the export potential of mechanical engineering. The necessity of radical reforms to respond to market demands and changing external conditions, the resolution of which is a prerequisite for the restoration of mechanical engineering ability to generate profits. Allocated to certain methods and ways to overcome them. Established that a particular impact on the industry in recent years, with no internal and external factors. The list of measures whose implementation would help solve these problems and machine-building enterprises would reach a new level of development. The article analyzes the main prospects for further growth and activities, through which to achieve positive changes in the economy as a whole. The article highlighted the factors by which emerging export potential of the machine-building industry of Ukraine, and also the changes necessary to implement, so that contributed to the development of external relations of Ukraine. Are certain list of positive trends in the development of machine-building enterprises, the maintenance of which will further increase export potential.

Key words: analysis, trends, industry, mechanical engineering, machine-building enterprises, export, export potential problems.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Машинобудування у вітчизняній економіці відіграє провідну роль, оскільки в ньому зосереджено значний технічний, науковий та інноваційний потенціал. Розвиток машинобудування сприяє розвитку інших суміжних галузей, що дозволяє створювати замкнений цикл виробництва на території України. Сьогодні більшість вітчизняних підприємств переживають фінансові труднощі, пов'язані із зовнішніми загальнодержавними проблемами (нестабільність політичної ситуації, недосконалість законодавчої бази,

неплатежі, «спад» виробництва), і з внутрішніми проблемами – неефективний маркетинг, неефективне використання коштів, неефективний виробничий менеджмент, незбалансованість фінансових потоків тощо. Сукупність перерахованих факторів викликає необхідність постійної оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства з метою ранньої діагностики його кризового розвитку та розробки захисних механізмів антикризового управління фінансами залежно від виявлених факторів і їх впливу.

За таких умов особливу увагу слід приділяти визначенню головних перепон для розвитку вітчизняних підприємств машинобудівної галузі, а також їх вирішенню, що дозволить не тільки збільшити ефективність виробництва, а й значною мірою прискорити темпи економічного розвитку України.

Аналіз діяльності підприємств дає змогу визначити причини уповільнення розвитку, наявність та стан ресурсів, обсяги здійснення експортно-імпортних операцій та фінансово-інвестиційних процесів. На основі отриманих результатів діяльності підприємств машинобудування керівники підприємств і профільні органи державної влади можуть ухвалювати ефективні управлінські рішення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження економічних проблем розвитку галузі машинобудування України достатньо детально вивчаються такими вченими, як І. В. Гребеньок, Н. П. Карачина, О. В. Лазарчук [1], О. М. Крамарева [2], В. В. Стадник, А. Г. Черномазюк [3] та ін. Карачина Н. П., Гребеньок І. В., Лазарчук О. В. проводили аналіз та оцінку не тільки всієї машинобудівної галузі, але й окремих її груп. Крамарева О. М. особливу увагу у своїх дослідженнях приділяла зовнішньоекономічній діяльності української промисловості та машинобудуванню зокрема. Черномазюк А. Г., Стадник В. В. досліджували актуальні проблеми, що стоять на перешкоді подальшого розвитку машинобудування.

Машинобудівний комплекс України завжди був одним із головних наповнювачів її бюджету, вітчизняна продукція машинобудівної промисловості забезпечує країні один із найбільших рівнів доходів від експорту, а тому забезпечення ефективної діяльності і розвитку машинобудівних підприємств є стратегічно важливим завданням для країни в цілому. Існує потреба врахування змін останніх років у світлі активної динаміки світових економічних процесів, а також необхідність детального вивчення стану галузі окремих регіонів. Актуальність зазначених проблемних питань зумовила вибір предмета цього дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є аналіз та дослідження проблем сучасного стану експортного потенціалу підприємств машинобудівної галузі України, визначення стратегічних напрямів розвитку експортного потенціалу та експорту загалом підприємств машинобудування. Постановка та вирішення наступних цілей обов'язково спирається на сучасний стан світового господарства та реалії економічного та інтеграційного становища у світі на сучасному етапі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Машинобудування є пріоритетною галуззю промисловості, адже саме її розвиток є основою НТП всіх галузей народного господарства, необхідною умовою формування й розвитку потенціалу країни. Цей багатогалузевий комплекс в Україні історично має достатньо потужний науково-технічний та виробничий потенціал: у 1991 р. частка машинобудівної промисловості нашої країни в загальному обсязі продукції машинобудування СРСР становила 22,6%, що складало друге місце [4-5]. За роки трансформації економіки України машинобудівний комплекс зазнав тривалої руйнівної кризи, реформування відносин власності, структурної деформації. Ці процеси супроводжуються значними втратами виробничого і кадрового потенціалу, більш ніж двократним скороченням частки продукції

машинобудування в промисловості, зниженням активності в інноваційно-інвестиційній діяльності [4].

Сучасна економіка України залежить від світових тенденцій і на ринку товарів, і на ринку капіталу. Активізація експорту та покращення доступу до зовнішнього фінансування дасть додаткові стимули для економічного зростання країни.

У той же час відновлення економічної активності пов'язане не тільки із зовнішніми чинниками, але і з тими змінами, які відбуваються в країні. За оцінками, економічного зростання можна досягти за рахунок макроекономічної стабілізації, а також низки економічних реформ, зокрема підвищення бюджетної дисципліни, реформи в сфері енергетики, земельної реформи, регуляторної політики, реформи державного управління [6].

Як показує статистика, найбільший спад виробництва зафіксовано в транспортному машинобудуванні. Закриття російського ринку спричинило стрімке скорочення темпів виробництва українського машинобудування.

Відповідно до статистичних даних найбільший спад виробництва відбувся в транспортному машинобудуванні. Особливо це стосується виробництва залізничного транспорту. Так, ще у 2013 р. до Росії експортувалось майже 71% всієї продукції для залізничних доріг. У першому півріччі 2014 р. підприємства цієї підгалузі виготовили лише 3,5 тисяч вагонів, в той час як потужність вагонобудівників складає близько 38 тисяч вагонів на рік. Не менше постраждав і український автопром [7].

Виробництво автомобілів скоротилось у 2014 р. по відношенню з 2013 р. на 35%, а автобусів – більш ніж у два рази.

Російський фактор негативно впливає і на показники роботи українських виробників електричного обладнання, частка експорту яких у країни СНД сягає 45%, частка експорту акумуляторів – 75%. Ступінь падіння обсягів машинобудування можна оцінити, якщо згадати, що в 2009 р. галузь обвалилась на 54,6%, та так і не повернулась до докризових показників.

Слід зазначити, що падіння експорту в Росію спостерігається протягом 2011-2013 рр. За результатами 2014 р. очікується, що обсяг експорту становитиме 10,8 млрд. дол., хоча в 2011 р. цей показник сягав 19,8 млрд. дол. Якщо у 2013 р. питома вага Росії в українському експорті складала 23,8%, то у 2014 р. цей показник впав до 20%. У той же час експорт до країн ЄС зріс до 32,6%, проти 26,5% у 2013 р.

Машинобудівний сектор, основна частина якого зосереджена на Донбасі, також руйнує і воєнний фактор.

Підприємства машинобудування є експортоорієнтованими, близько половини продукції реалізується на зовнішніх ринках. Тож основним фактором для зростання обсягів виробництва машинобудівної галузі є попит на закордонних ринках. Більша частина експорту надходить до країн СНД. Поступово налагоджуються відносини з такими країнами як Індія, Китай, країнами ЄС, а також з країнами Латинської Америки. Головним чином вони закуповують продукцію енергетичного машинобудування (турбіни, компресори, генератори, трансформатори), авіадвигуни, космічну та військову техніку, вагони і кабельну продукцію [8].

Частка експорту галузі у 2012-2013 рр. збільшилась на 0,3% та 0,8% відповідно, аналогічна тенденція спостерігається і в імпорті продукції. У 2013 р. частка машинобудівної галузі в загальному імпорті збільшилась на 0,7%. У той же час загальний обсяг як експорту, так і імпорту машинобудівної продукції в 2013 р. зменшився на 52,2 млн. дол. та на 708,8 млн. грн. відповідно [5]. Стан міжнародної торгівлі підприємств машинобудівної галузі характеризують дані табл. 1 [9].

Таблиця 1 – Товарна структура зовнішньої торгівлі

Рік	Експорт		Відхилення до попереднього року	
	Усього, млн. дол.	Частка у загальному обсязі, %	Абсолютне, млн. дол.	Відносне, %
Механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини; пристрої для записування або відтворення зображення і звуку:				
2013	6974,5	11	-52,2	-0,7
2012	7026,7	10,2	265,8	3,9
2011	6760,9	9,9	1090,2	19,2
2010	5670,7	11,0	656,4	13,1
2009	5014,3	12,6	4469,3	820,1
2008	545,0	13,4		
Транспортні засоби та шляхове обладнання				
2013	3343	5,3	-2620,5	-43,9
2012	5963,5	8,7	1108,4	22,8
2011	4855,1	7,1	1604,2	49,3
2010	3250,9	6,3	1654,5	103,6
2009	1596,4	4,0	1298,9	436,6
2008	297,5	7,3		
Прилади і апарати оптичні, для фотографування або кінематографії; апарати медико-хірургічні; годинники; музичні інструменти				
2013	296,3	0,5	-0,2	-0,1
2012	296,5	0,4	15,0	5,3
2011	281,5	0,4	29,2	11,6
2010	252,3	0,5	-26,4	-9,5
2009	278,7	0,7	252,8	976,1
2008	25,9	0,6		

Зростання обсягу експорту спостерігалось у 2010 та у 2012 рр. Це є позитивним моментом, оскільки даний показник є індикатором зміни кон'юнктури на світовому ринку і може бути джерелом для подальшого економічного зростання країни. Експортери мають можливість першими залучати іноземні інвестиції, які забезпечують поступове відновлення вітчизняного виробництва. Обсяг експорту, що безпосередньо залежить від попиту закордонних підприємств, створює стимули для розвитку виробництва, а також створює передумови для фінансування модернізації за рахунок іноземного капіталу [2].

Більш наочно ситуацію можна прослідкувати за допомогою графіка зображеного на рис. 1 [9].

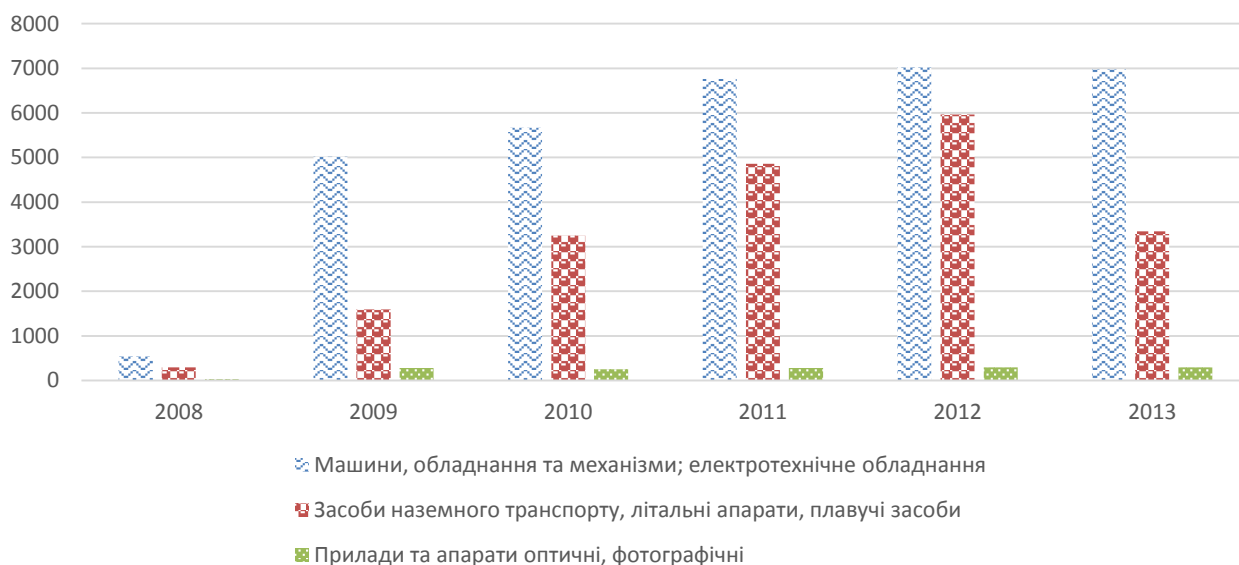

Рис. 1. Товарна структура експорту товарів за видами економічної діяльності підприємств України, млн. дол.

Росія й інші країни СНД споживали майже 60% машинобудівного експорту України. Через загострення конфлікту із РФ за перше півріччя 2014 р. експорт локомотивів з України в Росію скоротився на 60%, машин та обладнання – на 50%.

Визначну роль у вітчизняному машинобудуванні найближчим часом будуть відігравати наступні фактори:

- активізація політики імпортозаміщення на ключовому експортному ринку – Російська Федерація;
- зниження економічної активності в Україні.

Це об'єктивні обставини, змінити які на даний момент не в змозі ні вітчизняні машинобудівники, ні український уряд.

Як показав аналіз діяльності підприємств машинобудування, галузь є надто залежною від ситуації на зовнішньому ринку, тож вкрай необхідно переглянути існуючу структуру виробничих ресурсів, що в подальшому може сприяти зростанню всіх результативних показників [3, с. 95].

Разом із тим на ситуацію в галузі впливають і суб'єктивні фактори. На основі власних досліджень [10, с. 69], а також узагальнень існуючих висновків науковців [11; 3, с. 96-97], було виявлено низку проблем, що стоять на перепоні більш ефективній діяльності підприємств. До них відносяться:

1. Обмеженість попиту на внутрішньому ринку на продукцію підприємств машинобудування.
2. Відсутність додаткових джерел фінансування, через що неможливе проведення реконструкції та технічного переоснащення діючих підприємств, яке б забезпечило зростання якості машин і обладнання та уможливило освоєння нової конкурентоспроможної техніки.
3. Низький рівень інноваційної активності українських підприємств, а також відсутність дієвих механізмів, які б створювали зацікавленість в інноваціях та впровадженні науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт.
4. Недостатня платоспроможність товаровиробників, які є основними споживачами продукції підприємств машинобудування, що ускладнює фінансовий стан галузі.
5. Зношеність основних виробничих фондів, яка має негативно впливати і на конкурентоспроможність, і на собівартість продукції.
6. Відсутність цілісної інфраструктури внутрішнього ринку, яка б включала реальний моніторинг потреб у продукції машинобудування, дистриб'юторської системи та фінансового лізингу.
7. Брак обігових коштів та складність залучення середньо- та довгострокових кредитів підприємствами машинобудування.
8. Висока залежність українських підприємств від постачальників вузлів, деталей та комплектуючих з іноземних країн.
9. Неналежний державний контроль за монополістичною діяльністю, що, як наслідок, призводить до зростання цін на матеріали, енергоресурси та комплектуючі вироби.

Незважаючи на це, існує цілий ряд позитивних для галузі моментів, які дозволять зберегти позитивний прогноз:

- підвищення витрат держави на Збройні сили України дозволить збільшити обсяг державних замовлень українським виробникам військової техніки і обладнання, в тому числі автомобілів (КрАЗ);
- складна ситуація з поставками російського газу створює умови для розвитку альтернативної енергетики та, відповідно, формує попит на продукцію вітчизняних виробників обладнання для цієї галузі;

– девальвація гривні вигідна експортоорієнтованим галузям, у тому числі і машинобудуванню, оскільки це призводить до зниження цін на українську продукцію у валютному вираженні і підвищує її конкурентоспроможність на світовому ринку.

Українська влада має створити всі умови для того, щоб залучити в країну інвесторів, гроші та технології. Цього можна досягти шляхом проведення реформ у галузі, в тому числі шляхом прозорої приватизації державних машинобудівних підприємств. Серед заходів, які могли б кардинально вплинути на ситуацію, можна виділити такі:

- підвищення інвестиційної привабливості;
- залучення в галузь додаткових фінансових ресурсів для забезпечення підприємств доступними кредитами;
- впровадження на підприємствах галузі передових технологій управління і виробництва;
- випуск конкурентної продукції, яка б користувалася попитом не тільки на регіональному рівні, але і на світових ринках.

Реалізація цих заходів сприятиме подальшому зростанню підприємств машинобудівної галузі, а також їх виживанню в довгостроковому періоді.

ВИСНОВКИ

Наявність низки проблем у машинобудуванні за сучасних умов розвитку потребує негайного вирішення, що призведе в майбутньому не лише до підвищення економічного рівня галузі, а і економіки взагалі. Подальший розвиток машинобудування потребує технічного переозброєння, реконструкції, переспеціалізації на основі високих технологій світового рівня та інвестування. Тому вирішення цього питання повинно стати пріоритетним напрямом економіки.

Слід також зазначити, що формування експортного потенціалу країни необхідно проводити паралельно з процесом формування експортного потенціалу регіонів. Експортний потенціал регіону формується за рахунок діяльності підприємств, які працюють на території тієї чи іншої області. Тому подальше зростання експорту залежить безпосередньо від розвитку машинобудівних підприємств регіонів, що мають найбільші можливості. Це дозволить в подальшому більш ефективно спрямовувати цільову допомогу та надавати державну підтримку підприємствам машинобудівної галузі.

Проведений аналіз показав, що машинобудівний комплекс України має значний інноваційний потенціал, значні можливості до формування нових і посилення існуючих конкурентних переваг на зовнішньому ринку, що дає велику надію на відродження машинобудівної галузі нашої країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карачина Н. П. Тенденції та стан соціально-економічного розвитку українського сільськогосподарського машинобудування [Електронний ресурс] / І. В. Гребеньок, Н. П. Карачина, О. В. Лазарчук // Економіка. Управління. Інновації. — 2014. — Вип. № 1(11). — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_46.pdf.
2. Крамарева О. М. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні: аналіз і стратегія розвитку [Електронний ресурс] / О. М. Крамарева // Теорія та практика державного управління. — 2011. — Вип. 1(32). — С. 402—407. — Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-1/doc/5/05.pdf>.
3. Черномазюк А. Г. Сучасні тенденції розвитку вітчизняного машинобудування та його ресурсні детермінанти / А. Г. Черномазюк, В. В. Стадник // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. статей. Економічні науки. — 2010. — № 2(6). — С. 91—99.
4. Новицкий В. Машиностроительный комплекс СНГ и проблемы экономической политики / В. Новицкий, Ф. Павленко // Вопросы экономики. — 1996. — № 11. — С. 72—81.
5. Карачина Н. П. Композиційна модель розвитку машинобудування України / Н. П. Карачина // Економіка та держава. — 2010. — № 1. — С. 43—48.
6. Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посіб. / М. А. Йохна, В. В. Стадник. — К. : Вид. центр «Академія», 2005. — 400 с.

7. Петрова А. Машинная борьба [Электронный ресурс] / А. Петрова // Finance.ua: про гроші. — Режим доступу : <http://news.finance.ua/ru/news/~343523>.
8. Не стій, машино! Українське машинобудування зростає швидше від промисловості [Електронний ресурс] / Finance.ua: про гроші. — Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/news/~282620>.
9. Статистичні дані [Електронний ресурс] / Офіц. сайт Держкомстат України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. Северина С. В. Стан розвитку підприємств машинобудівної промисловості / С. В. Северина // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. праць. Економічні науки. — 2013. — № 4 (20). — С. 65—70.
11. Аналіз ринку важкого машинобудування [Електронний ресурс] / Рейтинговое агентство «Кредит-Рейтинг». — Режим доступу : <http://www.credit-rating.ua/ru/analytics/analytical-articles/12854/>.

REFERENCES

1. Karachyna, N.P., Hreben'ok, I.V. and Lazarchuk, O.V. (2014), "Trends and social-economic development of Ukrainian agricultural engineering", *Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsiyi*, vol. 1(11), available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_46.pdf (access March 1, 2015).
2. Kramareva, O.M. (2011), "Foreign economic activity in Ukraine: Analysis and Development Strategy", *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya*, vol. 1(32), pp. 402-407, available at: www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-1/doc/5/05.pdf (access February 20, 2015).
3. Chernomazyuk, A.H. and Stadnyk, V.V. (2010), "Modern trends in domestic engineering resource and its determinants", *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, vol. 2(6), pp. 91-99.
4. Novytskyy, V. and Pavlenko, F. (1996), "Building complex of the CIS and the problems of economic policy", *Voprosy ekonomiki*, vol. 11, pp. 72-81.
5. Karachyna, N.P. (2010), "Composite model of engineering Ukraine", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 1, pp. 43-48.
6. Yokhna, M.A. and Stadnyk, V.V. (2005), *Ekonomika i orhanizatsiya innovatsiynoyi diyalnosti* [Economics and Organization of innovation], Vydavnychy tsestr "Akademiya", Kyiv, Ukraine.
7. Finance.ua: pro hroshi / Petrova, A., "Machine struggle", available at: <http://news.finance.ua/ru/news/~343523> (access February 10, 2015).
8. Finance.ua: pro hroshi / "Do not wait, machine! Ukrainian engineering industry is growing faster than", available at: <http://news.finance.ua/ua/news/~282620> (access February 10, 2015).
9. Official site of the State Committee of statistics, available at: <http://ukrstat.gov.ua> (access February 15, 2015).
10. Severyna, S.V. (2013), "The state of enterprise engineering industry", *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, vol. 4(20), pp. 65-70.
11. Reytynhove ahenstvo "Kredyt-Reytynh" / "Market Analysis heavy engineering", available at: www.credit-rating.ua/ru/analytics/analytical-articles/12854/ (access March 15, 2015).

УДК 338.45:62D.9

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Череп А.В., д.е.н., професор, Пензева Д.М.

Запорізький національний університет
Україна, 69000, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66

dasha_penzeva@mail.ru

Досліджено сучасний стан витрачання енергетичних ресурсів та використання промисловими підприємствами альтернативних джерел енергії. Виокремлено основні аспекти, які спонукають до переходу до альтернативної енергетики. Зазначено, що нераціональне та неефективне використання енергетики призводить до збитків на підприємстві, виділено основні регулюючі документи. На основі глибокого аналізу зазначено позитивні моменти та негативні якості використання альтернативної енергетики. Надано характеристику кожному виду альтернативних джерел енергії, визначено переваги і